

משנתה של תורה

מחורחם של יושבי בית המדרש בדכסים

משנת חכמים
מתורתם של רבותינו

שעבוד ישראל במצרים - האושר שבחיים
הרה"ג רבי מאיר פדידה שליט"א

רמב"ן ז"ל בהקדמתו לספר שמות קורא לספר "שמות", ספר "הגלות והגאולה". נתבונן כיצד שעבוד המצריים את אבותינו במצרים, ומהו הלקח המוסרי שיש ללמוד מזה.

נאמר בתחילת הפרשה (פרק א פסוקים ו-ז): "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא. ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד, ותמלא הארץ אותם".

ובמדרש (שמו"ר א', ז) איתא: "וימת יוסף ול אחיו וכל הדור ההוא, ללמדך שכל זמן שהיה אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שעבדו המצריים בישראל". עכ"ל.

וקשיא לי, בדמדרש ב"ר ריש פרשת ויחי (צו', א') עה"פ "ויחי יעקב בארץ מצרים" איתא: מה פרשה זו שתומה מכל הפרשיות של תורה (פירוש, קבלה היא בדינו מעורא הסופר שפרשת ויחי היא תחילת פסק ולא? פרשה היא עם וישיב ישראל וגו', ודרך פרשה שתומה שיעורה ריח תשע אותיות. והכא כולה שתומה ואין בה ריח כלל). אלא כיון שנפטר יעקב אבינו התחיל שעבוד מצרים על ישראל. ע"כ. וכן פירש"י שם, וז"ל: למה פרשה זו שתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולב משל ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. עכ"ל. וא"כ קשיא מדרשים אלו אהדדי, דהתם קאמר דכבר בפטירת יעקב אבינו התחיל השעבוד, ואילו הכא קאמר דכל זמן שהיה אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שעבדו המצריים בישראל?

והשפתי חכמים בריש פרשת ויחי (אות ב') על דברי רש"י הנ"ל, כתב, דר"ל שלא היה להם שעבוד ממש, אלא צרת השעבוד שיה מבקש מהם שיעבדו לו. כדאמרינן במסכת סוטה (דף יא') בפרך, בפה רך שהיו מעבידים אותם מתחילה בפה רך וכו', עכ"ל. נראה דהוקשה לו קושייתנו דמדרש זה סותר למדרש בריש פרשת שמות הנז', ולכן כתב דלא היה להם

במדרשים הנז', דכשם שבמיתת יוסף ירדו מגדולתם, ובמיתת האחים ירדו יותר, ובמיתת כל הדור ירדו יותר, כן י"ל שכל זמן שיעקב אבינו היה חי היו עם ישראל בדרגה גבוהה יותר בעיני המצרים, יותר מאשר לאחר שנפטר יעקב והיה יוסף חי, וירידה זו היתה תחילת הדרך לשעבוד עם ישראל, וזו היא כוונת המדרש בריש פרשת ויחי הנז' דכיון שנפטר יעקב התחיל שעבוד מצרים על ישראל, הכוונה דעם פטירת יעקב אבינו ירדו עם ישראל מדרגתם בעיני המצריים וזו היתה תחילת הדרך לשעבוד עם ישראל, אבל לעולם השעבוד בפועל לא התחיל אלא רק לאחר שמתו כל אותו הדור וכמו שאמרו במדרש בריש פרשתו הנז': ודו"ק כי נחמד הוא בס"ד.

על הפסוק "הבה נתחכמה לו" איתא במדרש (שמו"ר א', ו') א"ר חייא א"ר סימון: שלשה היו באותה עצה, בלעם איוב ויתרו, בלעם שיעץ - נהרג, איוב ששתק - נידון ביסורין, יתרו שברח - זכו בניו וישבו בלשכת הגזית. וכן איתא בגמ' סוטה (דף יא').

ובספר "שיחות מוסר" (תשל"א) להגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל הקשה, לכאורה ברור שעונשו של בלעם שיעץ רע על ישראל צריך להיות גדול לאין ערוך מעונשו של איוב ששתק, וא"כ מדוע בלעם נהרג ואילו איוב נידון ביסורים מרים ונוראים שאין בכח אנוש לסובלם, הרי לכאורה עונשו חמור משל בלעם, הכיצד?

השיב הרב שמואלביץ ז"ל דשאלה זו נובעת מתוך אי הכרת ערך החיים, עה"פ "מה יתאונן אדם חי, גבר על חטאיו" (איכה ג') פירש"י (קידושין פ'): וז"ל: "למה יתאונן אדם חי, מה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו אחר כל החסד שאני עושה עמו שנתתי לו חיים ולא הבאתי עליו מיתה" עכ"ל. דברי רש"י יבוארו עפ"י משל לאדם שזכה בזכיה הגדולה ביותר בגורל, ובאותה שעה שנתבשר על זכיותו הגדולה - נשברה לו כוס זכוכית רגילה,

שאחד מן האחים קיים היו המצריים מכבדין אותן, וכמו שפירשו ז"ל (סוטה ג'): בפסוק וישב יוסף וגו' וכל אחיו וגו' אחרי קברו את אביו (בראשית נ', י"ד) יעניין שם דבריהם. ג'. מיתת כל הדור, פירוש, כל השבעים נפש שכולן היו חשובין בעיניהם ובאמצעותם לא היה להם פנים להשתעבד בהם, או לצד שהיו בני דעה ואין מציאות למצריים להתחכם חכמתם שמתחיל בפה רך, כי היו בני הדור ההוא חכמים ויכירו החכמה ולא יקבלו עשות להם דבר בשום אופן. ד'. ובני ישראל וגו', כי אם לא היתה ההרגשה הגדולה שפרו וישרצו וגו' במאוד מאוד ותמלא הארץ אותם, לא היו נותנים לב לבקש תחבולה, אלא ההרגש הגדול הוא הסובב באמצעות העדר המונע שהוא יוסף ואחיו וכל הדור, ובזבה נתיישב אומרו ובני ישראל ולא אמרו ויפרו וגו', כי לא בא להודיע ענין הריבוי, אלא להודיע כי הוא זה שסובב הגלות. והנה לפי פשטן של דברים גיד כי על עוד שהיה אחד מהדור ההוא קיים היה מונע השעבוד. וקשה א"כ לא היה לו לומר הכתוב אלא וימת כל הדור ההוא, שאפילו כל ימי אחד מהדור לא היה שעבוד ולא היה צרי לומר לא מיתת יוסף ולא מיתת אחיו דקל וחומר שלא יהיה השעבוד בימיהם, ואפילו לדבריהם ז"ל שאמרו (סדר עולם ג') כל זמן שאחד מהשבעים קיים לא היה השעבוד (פירוש, ולדבריהם לא היה מונע השעבוד מיתת כל הדור אלא השבטים לבד), קשה למה הוצרך להזכיר מיתת יוסף, ק"ו הוא מהאחים? ואולי כי יכוין הכתוב לומר כי היו הדרגות בדבר, כי במיתת יוסף ירדו מגדולתם שהיו מעולים יותר ממצריים ונעשו שוים להם, ובמיתת האחים ירדו למטה ממדרגתם שהיו בעיניהם נבזים, אבל לא היו משתעבדים בהם, ובמיתת כל הדור התחילו להשתעבד באמצעות קנאתם אשר ראו הפלגת רבויים של ישראל שנתמלאת ארץ מצרים בהם. עכ"ל הצריך.

ועפ"י דבריו נלע"ד ליישב הסתירה

שעבוד ממש אלא צרת השעבוד שהיה מבקש מהם שיבדו לו, וזה מש"כ רש"י מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. אולם לענ"ד דוחק גדול הוא, דקרא דויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך, נאמר לאחר מיתת יוסף ואחיו וכל הדור ההוא, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא.

ומצאתי בדעת זקנים מבעלי התוספות בריש פרשת ויחי, דהקשו על פירש"י הנז', תימה שהרי יוסף מלך אחרי פטירתו של יעקב? וי"ל שמיד שנפטר יעקב התחילו לשעבד בהם מעט. ע"כ. וכן הקשה ותירץ החזקוני שם, עש"ב. אולם גם תירוצו זה לענ"ד דחוק הוא מאוד, דמפשט דברי המדרש בריש פרשתו הנז' משמע דכל זמן שהיה אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שעבדו המצריים בישראל כלל.

ונלע"ד ליישב ב' מדרשים אלו דלא לסתרו אהדדי, עפ"י דברי האוה"ח הקדוש בריש פרשתו. דהקשה, א'. לאיזה ענין חוזר הפסוק פעם שניה להודיע מיתת יוסף, הרי כבר השמיענו זה בסוף פרשת ויחי (בראשית ג. כה) וימת יוסף בן גו' ב'. מהי כוונת הודעת הכתוב שמתו האחים וכל הדור ההוא? ג'. מה קשר יש בין מיתת האחים והדור, לאומרו - ובני ישראל פרו וישרצו וגו'? והנה המגיד של מהר"ק (הוא מרן רבינו יוסף קארו זצוק"ל, והמגיד, רוצה לומר בספר מגיד מישרים) הגיד לו טעם סמיכות זה, והוא דרך סוד ד'. עוד צריך לדעת טעם אומרו כדר זה "ובני ישראל וגו", טעם בא להודיענו [ריית ורביית בני ישראל, היה לו לומר כסדר זה ופרו וישרצו וגו' בני ישראל?]

ותירץ האוה"ח הקדוש, וז"ל: אכן שני כתובים הבאים כאחד להודיע השתלשלות התחלת השעבוד וסיבותיו, והם במספר ד', הא' מיתת יוסף, שאם היה יוסף קיים יספיק שלא ימשלו בהם המצריים, הא למדת שכל זמן שיוסף קיים היו ישראל בארץ מצרים שקטים ומעוננים. ב'. מיתת האחים, שכל זמן

ל'תמונת ה' יביט".
יש להתבונן אומר מרן **הרב שך זצ"ל** בספרו "מראש אמנה", וכי עשה משה שלוש מעשים אשר עבורם זכה לג' סוגי שחר. והרי רק הסתיר פניו כיון שירא מלהביט אל האלקים. א"כ יש כאן מעשה אחד שבא כתוצאה מסיבה אחת?

יישובם של דברים הוא, שאכן לימדנו התורה הקדושה, **שכל תנועה וכל פרט מהמעשה פועלים ומשפיעים זכויות לאדם**. לכן "ויסתר משה" זוהי מעלה, וכן "מהביט" זוהי מעלה נוספת ו"כי ירא" היא מעלה נעלה העולה על כולן.
כאן עומדים אנו על **גדלות מעשי האדם, ועל האפשרויות העומדות בפניו**, וממילא גם על האחריות הגדולה הרובצת עליו! משום "דמאן דנפח מדיליה נפח" - נשמת האדם היא כה גדולה ועצומה, עד שכל פרט ממעשיו, וכל דיבור היוצא מפיו, נמדדים ונשקלים. ובהתאם לכך הוא גם מקבל שכר ועונש, באופן מדוייק ביותר. שהרי כאן משה רבינו קיבל שכר מיוחד על "ויסתר", שכר אחר על "ירא", ושכר נוסף ושונה על "מהביט".

אחרי עמל של קרוב לשבעים שנה, שכן בהיותו נער בן י"ג שנה כבר זכה לנבואה כשראה ברוה"ק שאין איש עתיד לצאת מהמצרי שאותו הוא הרג ויטמנהו בחול, הוא לא הסתפק במה שזכה עד כה. וביקש להוסיף עוד - "אסורה נא ואראה!". ואלמלא תוספת זעירה זו של השתדלות, לא היה זוכה להשגה המופלאה של התגלות השכינה במראה הסנה.

השתוקקות לעלות ולהתעלות ללא הרגשת שובעגם אחרי שמגיעים לדרגה גבוהה, זהו סוד גדולתו של משה רבינו. מכאן נלמד את דרך העלייה במסילה העולה בית א-ל. **קנין התורה אינו ניתן אלא למי שיש לו כיסופים וכמיהה להתעלות, ואינו מסתפק ומשתהה בדרגתו.**

חשיבותו הרבה של כל פרט במעשי האדם

איתא במדרש תנחומא: "בשכר שלושה זכה (משה) לשלושה, בשכר 'ויסתר משה פניו', זכה לקלסתר פניו שנאמר 'כי קרן אור פניו'. בשכר 'כי ירא', זכה ל'זירא מגשת אליו'. בשכר 'מהביט', זכה

שכן מידה טובה מרובה היא ממידת פורענות. וק"ו למי שבא ליטור אשר לא רק פותחים לו כאל הבא ליטמא, **אלא מסייעין בידו**. ונלמד בק"ו מפרעה, שיכול אדם לקום ולמלוך על עצמו, ולחדש רוח טהורה כדי להשיג מעלת אהבת הבורא יתברך.

"ויאמר משה אסורה נא ואראה" ר"י אמר ג' פסיעות פסע משה, וריש לקיש אמר לא פסע אלא צואר עיקם. אמר הקב"ה נצטערת לראות, חייך שאגלה עליך. מיד - 'ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה, ויאמר משה ויאמר הנני". לכשתעמק בדברים, אומר **הגרש"ז ברוידא זצ"ל** בספרו "שם דרך" **הרי לפנינו פלאי פלאים מגודל השתוקקות של משה רבינו, להוסיף עוד ועוד בקירבת וידיעת ה'.**

הבה נתבונן, בשעה ההיא היה משה, לדברי הרמב"ן (להלן פסוק י"ג) "אב בחכמה וגדול במעלה הנבואה". ולפי דברי הרמב"ן היתה דרגתו באותה עת, גדולה מדרגת אברהם אבינו בשעת העקידה. ואעפ"כ למרות דרגתו הגדולה

הג"ר **לייב חסמן זצ"ל** בספרו "אור יהל" עומד בפרשת שמות, על הפסכיותם של כוחות הנפש של האדם. הנה פרעה היה מלא הכרת הטוב ליוסף, על שהציל את ממלכתו מחרפת רעב. מיד אחרי פתרון החלומות, הוא הרעיף עליו שבחים והעביר אליו מסמכויותיו של המלך. גם כאשר זממו המצרים להרע לישראל, הוא התנגד לכך בתוקף, עד שהורידוהו מכסאו. **מסירות נפלאה! הטוב!** אך התעלות-שיא זו החזיקה מעמד שלשה חדשים בלבד.

והנה כאשר חזר למלוך, הכריז ואמר ליוזמי הבגידה בעמו של יוסף: "כל מה שאתם אומרים, אני שומע לכם". הוא ראה שאינו יכול לעמוד ב"מחיר" שהכרת הטוב דורשת ממנו, והפך את לבו מן הקצה אל הקצה.

למדנו מכאן מה הם כוחות נפשו של אדם, שבזמן קצר הוא מסוגל להתדרדר במדרון חלקלק, וליפול מרום פיסגת המידות הטובות, אל עברי פי שחת של שחיתות. יחד עם זאת, עלינו להסיק **שגם הדרך לעלות אפילו מדיטוה**

עליהן, אילו לא היה מצטער מאוד על צרותיו (כמוכן כל זה לפי דרגתו), לא היתה זקנה קופצת עליו, אך כיון שהצטער וגרם לכך שפרעה ישאל אותו, נתבע על זה.

מעתה נבין כי עונשו של בלעם קשה וחמור לאין ערוך מעונשו של איוב. איוב עם כל היסורים הקשים שהיו לו, נשאר בחיים. והחיים שהם האושר הגדול שביצירה - ניתנו לו, "זמה יתאונן אדם חי" לעומת זאת רע ורע היה עונשו של בלעם שניטל ממנו האושר הגדול הזה. (עיי"ש שהאר"ך שם בעניין).

ה' יזכנו לידע ולהעריך את טובת החיים שניתנו לנו, ולנצלם לתורה ולמצוות ולמעשים טובים שעל ידם נזכה ונחיה ונירש טובה וברכה לחיי העולם הבא, אמן.

יצחק חי ק"פ שנה, ויעקב חי קמ"ז, ל"ג שנה פחות מאביו). גילו לנו חז"ל בזה, שלמרות הצרות הרבות שפקדו את יעקב אבינו בימי חייו, הואיל והתאונן, מיד נתבע ונענש עונש המור ביותר.

ואם נעמיק עוד יותר בעניני נראה שהרי במנין ל"ג תיבות, נמנו גם התיבות של שאלת פרעה, ולכאורה מדוע נתבע יעקב אבינו גם ע"ז? בדברי בעלי התוספות שם מבואר שכיון שראה פרעה את יעקב זקן מאוד ושערות ראשו זקנו הלבניו מרוב זקנה, שאלו כן. וע"ז השיב לו יעקב דלמעשה שנתנו מועטים, ומה שנראה זקן כ"כ, הרי זה משום שמרוב צרות קפצה עליו זקנה. וכעין זה פירש גס הרמב"ן שם. לפי"ז מבואר מדוע נכללת שאלת פרעה במנין התיבות שנתבע יעקב

בידו, ולא יבין, "נמשל כבהמות נדמו" - כיון שהוא חי כבהמה אין חייו נחשבים למאומה, וכל זה משום שאינו מכיר באושר החיים הגדול שזכה לו.

ויתירה מזאת, אדם שאינו מעריך כראוי את אושר החיים עלול להפסידם לגמרי, וכך מצינו במדרש (הובא בדעת זקנים מבעלי התוספות ס"פ ויגש): "בשעה שאמר יעקב אבינו לפרעה מעט ורעים היו ימי שני חי וגו', א"ל הקב"ה: אני מילטתיך מעשיו ומלכך והחזרתי לך את דינה ואת יוסף, ואתה מתרעם על חייך שהם 'מעט ורעים', חייך, שכמנין תיבות שיש מן 'ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך' עד 'בימי מגוריהם', כך יחסרו משנותיך, שלא תחיה כחיי יצחק אביך, והן ל"ג תיבות, וכמנין זה נחסרו חייך" (שכן

האם אדם זה יחוש בצער המועט בעת שמחתו הגדולה? הרי אין ספק שהאושר שנפל בחלקו מבטל כל רגשי צער קטנוניים הפוקדים אותו בחיי היום יום. כך גם על האדם להרגיש באשר לחסד שעושה עמו הקב"ה בנותנו לו חיים, שמחתו ואושרו צריכים להיות גדולים לאין קץ, עד שלא יחוש ולא ירגיש בכל הצרות והייסורים הגדולים הבאים עליו. וכך אמר דור הע"ה (תהילים קיח, יח) "סור יסרני יה ולמות לא נתנני" - אף כי יסרני יה בייסורים גדולים, אולם "למות לא נתנני" וע"כ לא ארגיש ביסורים כלל!

נמצא שאדם המתרעם ומתאונן על צרות הפוקדות אותו, הוא בבחינת "אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו" (תהילים מט) "אדם ביקר" - היקר מכל ניתן

י"ל ע"י
משנתה של תורה - רכסים ©
054-846-8706
Mishnatar@gmail.com
153-4-653-1557

לרפואת
יוסף משה בן אורה
יצחק בן תמר
בתושח"י

זמני היום - לאופק רכסים

10:07	ס"ו תפילה	16:24	הדלקת נרות
11:48	צלות	06:42	נץ החמה
16:55	שקיעה	08:28	סוק"ש: מג"א
17:34	צאת שב"ק וי"ט	08:37	מג"א - 72
18:07	ר"ת	09:15	ג"א

לקוחות כללית ברכסים

קיבלתם תוספת שבת לבריאות!

מרפאת שבת זמינה! מרפאת סביון, רח' סביון 40

שעות פעילות: ליל שבת 18:00-20:00 | שבת 8:00-12:00

מנהל קשרי קהילה לשירותכם! דני בוקבזה 054-8457898

'בשידוכים כל אחד מקבל את המגיע לו'

"בית והון נחלת אבות ומה אשה משקלת" (ט"ד)

אנו מוצאים לפעמים, שישנם ראשי ישיבות גדולים שיש להם בת מצוינת, אבל כסף אין להם ואילו עשירים גדולים שיש להם כסף, אותם ראשי ישיבות מתקשים למצוא חתן כיאה למעלת בתם ומעמדם, ואילו אותם עשירים יכולים למצוא שידוכים מצוינים, האם הכסף יענה את הכל? אלא צריך לומר, שכשהקב"ה נתן לאותו עשיר את הכסף, הוא נתן לו את הזכות לזכות בבחור חשוב. גם עצם זה, שעשיר מעוניין בבחור חשוב זה מעלה לא פשוטה, יש ביטוי כסף אוהב כסף - שעשירים אוהבים להשתדך עם עשירים, ואותו עשיר שמעוניין בבת תלמיד חכם מעלה היא לו. ובנוגע לשאלה שהזכרנו, מה יעשה אותו ראש ישיבה שאינו עשיר, איך ישיג בחור, התשובה היא, אמנם לפעמים זה לא הולך מהר, אבל בסופו של דבר, כל אחד מקבל את המגיע לו.

היה אחד שהייתה לו בת יקרה מאוד, אך כסף לא היה לו, באותה משפחה היה מקובל שצד הכלה נתן שני שלישי וצד החתן שלישי, וכאן במקרה הזה אצל אותה בת לא היה לו כלום, מה ה' סידר, שהנה צד החתן היה מוכר תנורי גז, באותה שנה היה חורף קר במיוחד וקנו הרבה תנורי גז, אביו של החתן התעשר והייתה לו את האפשרות לשלם את הכל. עוד מסופר על יהודי אחד שהיה לו בית חרושת לכפתורים, תקופה אחת היו לו הזמנות גדולות, הוא כבר היה בטוח שבצורה כזו הוא הולך להיות מיליונר, הוא הרוויח מה של הרוויח מעולם, מאותה תקופה הוא הצליח לחתן את ילדיו בכבוד, והנה איך ססיים לחתן את ילדיו, ההזמנות חזרו להיות כבתחילה, **הוא ממש ראה עין בעין את השגחת ה'** שדאג לו לפרנסה להשיא את ילדיו, לא פשוט לזכות לראות את זה. אנו רואים מהסיפורים האלו את השגחת ה'.

שואל אחד התלמידים, מה ההסבר במה שכתוב בחז"ל, זיווג ראשון לפי מזלו, זיווג שני לפי מעשיו, עונה המשגיח: פרשה זו של דברי חז"ל אלו אינה ברורה לי דיו בכדי שאוכל לדבר עליה, אני צריך להכין ולברר אותה קודם כדי שאוכל לדבר עליה.

עצלות מביאה עייפות

"עצלה תפיל תרדקה ונפש רמיה תרעב" (ט"ו)

מפרש רבינו יונה, שהעצל מלבד שהוא מתאחר להתחיל בתפקידו ובמה שמוטל עליו, גם אחר שכבר התחיל לעשות, הוא יפעל בעצלות, ומה שאחר יספיק בשעה אחת אצלו ייקח שתי שעות. גם בלימוד זה כך, מי שעצל, לוקח לו זמן עד שהוא ניגש ללמוד, אח"כ שהוא כבר לומד, שוב העצלות פועלת.

ראיתי פעם שיחה מרבי אורי ויסבלום שליט"א שאמר בה, שהעצלות לופתת את כל האדם. הוא אמר: שאם היו שואלים אותו, **מה ראוי להתחיל קודם**, הוא היה אומר, העצלות. (אגב, משהו שאל אותו, כמה בחורים בעייתיים יש לך בישיבה, הוא אמר כמספר הבחורים שיש בישיבה, האם לבחור טוב אין יצר הרע?). נזק נוסף שהעצלות מביאה היא **עייפות ותרדמה**, מי

בגלל העצלות שלו הוא יפסיד, ולבסוף כשהוא רואה שאינו מרוויח, הוא הולך לרמות וגם היא מרוששת אותו, משל לאחד שרוצה **לכבות אש בקש** שהקש עצמו נדלק.

אחד התלמידים שואל: אם הרמייה כה גרועה, מדוע יעקב רימה את לבן, עונה המשגיח: הוא לא רימה! תלמד עם המפרשים! אז תראה שהוא לא רימה, המלבי"ם לאחר שהוא מסיים מדוע זה לא נקרא רמאות מצד יעקב אבינו, הוא כותב, 'נתתי אמת ליעקב' על דרך הפסוק "תתן אמת ליעקב".

כל מה שלמדנו שעל העצל תיפול תרדמה, זה נוגע גם לנו, כתוב שטבע האדם זה העצלות, א"כ יוצא שכולנו צריכים להתחזק. מי שרוצה להתחזק במידת הזריזות, יכול למצוא בעניין זה במסילת ישרים שער הזריזות ובארחות צדיקים.

לענות לקדושה דסידרא באמצע 'אשרי'

מצוי מאד שאדם נמצא קודם אמירת 'אשרי' ולמנצח' או אפילו באמצע 'אשרי', והציבור הגיעו לקדושה דסידרא. ונשאלת השאלה האם צריך לענות לקדושה דסידרא או שימשיך את תפילתו כסדר.

המגן אברהם [ריש סי' ק"ב הובא במ"ב סק"ט] כתב שאם עדין לא התחיל 'אשרי' והציבור הגיע לקדושה דסידרא, יאמר הקדושה עם הציבור ואח"כ יאמר אשרי למנצח וב' הפסוקים שבתחילת 'ובא לציון'. והטעם כתב שם מכיון שיש אומרים שאין לומר קדושה דסידרא ביחיד. ואף דכתב הרמ"א בס' נ"ט ס"ג דאף יחיד יכול לאומרה [בניגון ובטעמים], מ"מ אם אפשר לצאת אליבא דכו"ע עדיף [מחצית השקל ס"ג].

והגר"ח קניבסקי [אשי ישראל פכ"ו הערה י"ח] כתב דלא דוקא שלא התחיל אשרי אלא ה"ה אם אוחז באמצע אשרי או לפני ובא לציון, יענה עמהם קדושה דסידרא. ואם אוחז באמצע פסוק באשרי הורה הגר"ח קניבסקי [קונט' עזרת אליעזר עמ' 31] שיגמור הפסוק מהר ויענה עמהם.

ומסתבר דהטעם שיש לענות עם הציבור, משום שהעולם עומד על הקדושה דסידרא כדאיתא בסוטה [מ"ט].

אולם הכף החיים [סי' ק"ב סק"ח] כתב שלדעת האר"י [שער הכוננות דף מ"ט ע"ג] אין לענות קדושה דסידרא אפילו עדין לא התחיל לומר אשרי, מכיון שבסדר בניית העולמות חייבים לומר הכל כסדר ולא לומר קודם קדושה דסידרא. ואם מפני שאינה נאמרת ביחיד כבר כתב הרמ"א [סי' נ"ט ס"ג] שיכול לאומרה בניגון ובטעמים דאז הוי כקורא בתורה, עכ"ד.

האם יאמר שוב קדושה דסידרא?

אדם שאמר עם הציבור קדושה דסידרא [כדעת המג"א והמ"ב] וכעת חוזר למקום שאחז באמצע אשרי וכדו'. האם כשמגיע לובא לציון יאמר שוב קדושה דסידרא?

מדברי המג"א משמע שלא יאמר שוב, אלא ידלג עליה וימשיך הפסוקים שלאחריה עד סוף ובא לציון. [זה השלחן ח"ב עמ' מ'].

ודעת הגר"ש דבליצקי [דרך ישרה פ"ח הערה 5] שאם אמר כל התפילה כסדר בלא דילוגים, אזי יש ענין ע"פ בניית העולמות, לומר שוב הקדושה דסידרא על הסדר. ומסתבר דיש לאומרה אז בניגון ובטעמים.

אמירת הקטעים של התרגום

לכאורה כשעונה עם הציבור יש לומר גם הקטעים של התרגום, דהרי עיקר תקנת קדושה דסידרא היתה לומר הפסוקים עם התרגום יחד, כדאיתא ברש"י בסוטה [שם] ד"ה 'אקדושה'.

אמירת הפסוק ה' אלקי ישראל'

בספר 'זה השולחן' [שם] כתב שכשמפסיק לענות קדושה דסידרא, טוב שיאמר אח"כ גם הפסוק ה' אלקי ישראל אבותינו שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך. וזה ע"פ דברי האבודרהם [סדר ובא לציון] שכתב שפסוק זה הוא חלק מהקדושה ואומרים אותו, שיועיל סדר הקדושה ליישר מחשבותינו ולהכין לבבנו אליך.

וסיים שם דעל אף שלרמב"ם [תפילה פ"ט ס"ה] משמע שאין לזה שייכות כלל לקדושה, אבל עכ"פ אין שום הפסד לחוש לדברי האבודרהם, דהרי מצד הפסק בלאו הכי הוא כבר מופסק ועומד, עכ"ד. אולם כמדומה שהעולם לא נוהגים כן אלא סוברים כדברי הרמב"ם שאין לזה שייכות לקדושה.

ככל אדם. ולבד מכל זה, לכל אדם הרי הותאמו משמים נתונים אישיים ונסיבות חיים ייחודיות לתפקידו¹⁰, ורק מהם מתקלס שמו יתברך ממנו, ואיך יהיו הם עצמם למעכבים.

שלח נא ביד תשלח.

הסירוב השישי: טוב לי עם מי שאני. למה לשנות את המצב הקיים? - אך האמת היא, שכאשר אדם נמצא במקומו הראוי לו, הוא חי ומרגיש זאת בכל עת ואף ניכר עליו הדבר. ואילו כשהוא רחוק מכך התחושה המלווה אותו היא גלות כפשוטה. כי כך טבע ה' בנפש שתמשך אל תכליתה. הכל מבקשים תפקידו¹¹ ואי אפשר לו להימלט מכך. והפריזו בזה רבותינו ז"ל עד שאמרו כי מי שאינו עושה תפקידו אובד¹².

ובת קול יוצאת ואומרת לכל אדם: לכה ואשלחך ואהיה עמך. ואין חביב לפני הקב"ה כאדם שעושה שליחות בעולמו¹³.

10. חורב לרש"י הירש פרקי התורות פרק ו'.
11. איכה רבה א' ד'.
12. ספר התדיר עמ' קפ"ח - מדרש הפסוק כבד את ה' מהונך. ומפשמ"כ כי אם החרש תחרישי וגו'.
13. הגר"ח זייצ'יק מאמר ויהי אור.

בכל רגע את הנכון והנדרש ממנו, זוכה להבטחת "אהיה עמך" ומלך העולם פורץ לו גדר אחר גדר⁷.

לא איש דברים אנוכי.

הסירוב הרביעי: אין לי את היכולות והכישורים הנדרשים. אין לי את "זה". - אך האמת לאמיתה היא, שישנם כוחות ויכולות שאדם מקבל משמים, רק אם הוא נכנס תחת העול ומקבל על עצמו לעשות⁸. ועוד כידוע יש גם כוחות שמגלה בתוך עצמו רק כאשר נעשה מחויב ומוכרח על הדבר.

כבד פה וכבד לשון אנוכי.

הסירוב החמישי: יש לי חסרונות ממשיים או מעכבים טכניים שונים. - אך האמונה הברורה לנו היא, שאין האדם עצמו עושה, אלא השם פועל דרכו⁹, והרי אין שום עיכוב באמת שמסוגל להפריע מלאכת שמים ועצת ה' מלקום. אלא שבזמן שאדם מעמיד את עצמו כעיקר וכבעלים על הדבר, אז הוא מכניס את פעולותיו לכלל סיכון ועלול לטעות ולהיכשל

7. אור החיים הק' שם.
8. באר מים חיים במטה שנהפך לנחש. ואוה"ח הק' ד' י"ב.
9. נתיבות שלום פ' שמות.

אמירה זו עצמה היא הסיבה שאתה דווקא המתאים ביותר³. כי בלב האומר כך אין זיחות וביטחון מדומה. אלא זהירות נדרשת וצניעות ראויה. וכך נאמר באהרן, מה אתה בוש, לכך נבחרת - היינו כי אתה בוש ולא מתנשא⁴.

לא יאמינו לי.

הסירוב השני: אני לא משכנע מספיק, מי יסמוך עליי. ולכל אדם יש את ה"אני לא מאמין" שלו. - אמנם כן, תחילה צריך שיאמין אדם בעצמו⁵. יכיר בבירור בעובדה שהינו שליח של ה' שמצפה ממנו לעשות זאת⁶, ואז ישפיע אמונה זו גם סביבותיו.

לא ישמע אליי פרעה.

הסירוב השלישי: אני בטוח שלא אצליח. המטרה הסופית חסרת סיכוי להתממש. - אלא שבאמת, אין גבול להצלחה של האיש הזוכה לסייעתא דשמיא. ואם הוא הולך בתחושת שליחות טהורה, ועושה בתמימות

3. אור החיים הק' ג' י"ב.
4. שם משמואל שמות תרפ"ג מהאריז"ל.
5. צדקת הצדיק קנ"ד.
6. שמו"ר פ"ג ה' "אתה שעה נתברר משה על עסקיו".

שבעה ימים, מסע שכנועים. שבעה ימים של סירוב פלאי מצד משרע"ה. ונלאו המפרשים למצוא הפתח להאי פרשתא. גם לאחר דרכי היישוב, אם מחמת מידת ענוותנותו עד הקצה האחרון¹, או משום זהירותו המופלגת בכבוד אחיו אהרן². עדיין נותרנו כמתבוננים מבחוץ על פרשה מופלאה זו, ולא נוכל אלא ללמוד ממנה משל ודוגמה, לקח ומוסר על חיינו אנו.

נהג כל אדם נשלח משמים למלא תפקיד ייחודי בעולם, אותו רק הוא יכול לבצע בשלמות. ובעומדו מול הדרישה להתחיל ולבצע את רצון ה', פעמים שהוא ממאן. מסרב לגשת אל הקודש ולבצע את המתבקש ממנו. עורם הוא טענות ומענות לעצמו מדוע אינו עושה שליחותו בעולמו. אולם כפי שיתבאר, לכל טענה, נמצאת תשובת ה' בצידה.

מי אנוכי.

הסירוב הראשון: אינני ראוי. אני מכיר במיעוט ערכי ולא אלך בגדולות ובנפלאות ממני. - אלא שאדבר,ה

1. רמב"ן ד' י"ג.
2. רש"י ד' י"ד.

להערות - הרב עמרם יעקוביץ: ma.design05@gmail.com

מישנת המעשה
מעשים נוספים

בכל נפשך הרב עמרם יעקוביץ

הכורסאות בעיניים דומעות, הרגשתי שנשארתי לבד, בארץ רחוקה, ארץ שנשפכו בה נהרות של דם של מילוני יהודים, על מה?...

לפתע אני מרגיש יד מלטפת על הכתף, אני מסתובב מהר ומולי עמד המדריר, "ותם, שמעתי שאתה שומר שבת?" "כן", אמרתי ושוב הדמעות הציפו את עיני... "יש פה קבוצה דתית שמתארגנת לעשות כאן את השבת, אתה רוצה להצטרף אליהם ולחבור אלינו במוצ"ש?"

קפצתי עליו "ברור!!!"
הרב, אתה לא יודע איזה שבת הייתה לי?! מעין עולם הבא ממש! אני חושב שהבנתי מה שאמר הרב "בכל נפשך"...

"נו, אז תסביר לי, אבל יותם, בלי 'חפירות'..."
יש יהודים שמתו על קידוש ה', שמסרו את נפשם על היותם יהודים כדי לשמור את המצוות ולא לוותר עד כדי שהיו מוכנים למות בשביל לשמור שבת! הם כבר סיימו לקיים את 'בכל נפשך',

אבל הרב, יש משהו שהוא הרבה יותר קשה...

לקיים "בכל נפשך", ולהמשיך לחיות כל שעה על קידוש ה'!

אמיתית.
שקט נשמע... "יותם מה תעשה?"
"אני אסתדר הרב, אני אסתדר..." ענה בהחלטיות וניתק...

כעבור שבוע, באמצע שיעור השבועי בבית הכנסת על פרשת השבוע, נכנס יותם בחיך גדול וישב לשמוע דברי אלוקים חיים. בסוף השיעור שאלתיו בסקרנות "הכל בסדר?" "ברוך ה', לפני כמה שעות נחתנו!", "נו ו...???"

"אני חייב לספר הרב באותו רגע שניתקתי את הטלפון, הרמתי טלפון למנהלת של התיכון ואמרתי לה בהחלטיות שזה ממש לא הגיוני שהם מחייבים אותי לנסוע בשבת! אבל המנהלת ענתה לי באדישות "אין מה לעשות..."

לא קיבלתי את הגזרה, התקשרתי אליה שוב ואמרתי רשמית שאני לא נוסע בשבת ולא ממש לא מעניין אותי מה התוכנית!!! עברו לא יותר מחמש דק' וקיבלתי טלפון חריף מאמא שלי.

"ותם מה אתה עושה? אתה נורמלי?! המנהלת רוצה שאני יחתום על שאני מסירה אחריות מבית הספר ושאתה נשאר במלון! מה זה השטויות האלה???"

אמא, אני לא נוסע בשבת נ-ק-ו-ד-ה!
התיישבתי בלובי של המלון על אחת

מאמין שכשתחזור יהיה לך תשובה"
יום שישי בבוקר מתקשר אלי יותם בהיסטריה.

"מה קרה יותם מה הלחץ?" הרב, אנחנו עומדים לנסוע מאושוויץ לוורשא בשבת... מה אני עושה?"
"אולי נדבר עם המורה הוא בטח יבין" ניסיתי להרגיע.

"אין מצב! הרב הוא לא מוכן לשמוע, הוא אמר שהתוכנית נקבע מראש וגם השבת לא תעצור אותנו!"

"טוב, אני יחזור אליך, תן לי לחשוב..." אמרתי לו בביטחון מלא.

הרהרתי לעצמי מה הבעיה אם זה נהג גוי אולי אפשר להתיר את זה... החלטתי שזה שאלה לבר סמכא. עוד לפני שהרמתי את הטלפון בכדי להשיג דרך משהו שישאל... קיבלתי שוב טלפון. זה היה יותם, הסתער עלי תוך כדי צעקות רמות לשפופרת הטלפון...

"הרב שלא תעזי למצוא לי היתרים שאסע בשבת! אני לא נוסע!"

נשארתי המום, רק נשימותיו של יותם נשמעו מעבר הקו...

"מה תעשה?" אמרתי לו מתוך דאגה

בדרכי לבית הכנסת, פגשתי ב'יותם', יותם היה נער "חילוני" שביום בהיר אחד, לאחר שהיה בשיעור בבית כנסת, לקח על עצמו כנגד כל העולם לא לנסוע בשבת!

"יותם מה שלומך? משהו חדש?" שאלתיו במאור פנים, "כן הרב בדיוק אני טס מחר".

"לאן?" שאלתי בסקרנות.

"לפולין. לוקחים אותנו לסיוור בכל המחנות ההשמדה, יש לך דבר תורה משהו בשבילי, "צידה לדרך?"

חשבתי קצת... " בכל נפשך"... ענית בקיצור.

"זהו הרב?"

צחקתי...
"זהו זה הכל!" תמה יותם...

"זה הכל יותם!"

"אני לא מבין, הרב תפרש לי בקצרה, אבל הרב, בלי 'לחפור'..."

"אנסה".

"אז ככה: ליהודי ישנה אפשרות גם למסור את נפשו לא רק במיתתו..."

"שיהיה לך ערב טוב יותם."
"רגע הרב לא הבנתי... חכה רגע..."

"יותם, אמרנו בלי 'לחפור'. תטוס לפולין אני